

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ В НАШОМУ ЖИТТІ

Виховна година

О. І. Менчакова, учитель початкових класів, спеціаліст I категорії, старший учитель,
Новослизовівської ЗОШ I–III ст., Красноармійський р-н, Донецька обл.

Мета: допомогти учням пізнати минуле своєї держави; зберегти духовний набуток для наступного покоління; прилучати дітей до українських звичаїв, обрядів, традицій.

Обладнання: виставка вишиванок (рушники; серветки; ікони); народний український посуд; предмети хатнього побуту; українські народні страви.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Діти заходять до класної кімнати, інтер'єр якої нагадує українську хату.

II. Мотивація діяльності

Учитель. Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українського народу, насамперед молоді. Тому велике занепокоєння нині викликає відсутність у більшості молоді усвідомлення себе як частини народу, співвідношення своєї діяльності з інтересами держави.

III. Повідомлення теми і мети заняття

— Сьогодні тема нашої виховної години — «Українські традиції в нашому житті». У кожному суспільстві є свої неписані закони — звичаї, яких часто дотримують і виконують більш ретельно, ніж закони у кодексах. Випробувані часом, традиції стали невід'ємною рисою нашого побуту, і ми їх часто виконуємо, не замислюючись, навіть і чому так робимо, яке вони мають значення. «Так прийнято», «так робили наші батьки», «так за звичаєм» — такі пояснення ми можемо почути, розпитуючи про певну традицію, обряд. Заходячи до хати — зніми шапку, йдучи на весілля — принеси хлібину, народжену дитину — охрестити, спочатку повинен їсти господар... А чому, навіть? І такого в українського народу превелика кількість. І про деякі з них ми сьогодні поговоримо.

Усі традиції, обряди пов'язані зі святами. Першим найбільшим святом весняного циклу є День Сорока Святих, Сорока апостолів-мучеників. Природа починала оживати від зимової сплячки і люди вже чекали на весну. Предвістником весни є приліт перелітних птахів. Саме на Сорок Святих відбувався обряд зустрічі пернатих. Для цього жінки випікали спеціальне печиво «жайворонки», «голуби». Потім це печиво діти дарили перехожим, або вивішували на деревах. Дотримуючи народних традицій, ми часточку печива розвісили, а часточкою причастуємо гостей. *(Діти роздають печиво.)*

— Цікавими були прикмети цього дня.

Діти (по черзі)

1. Дівчатам потрібно пригостити хлопців сорока варениками.
2. Учням, вихованцям принести вчителеві сорок бубликів.
3. Якщо цього дня буде тепло — то ще сорок днів буде тепла погода, а якщо холодно — то буде ще сорок морозів.

Учитель. А чи знаєте ви ще великі народні свята та їх традиції? Які? (Відповіді дітей.)

IV. Основний зміст роботи

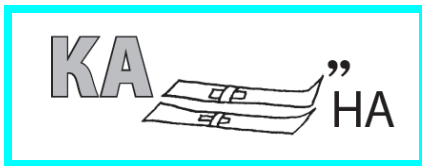
1-й ведучий. Зараз ми поговоримо про рослини-обереги. Щоб дізнатися про які саме, розгадаємо ребуси.

(Верба)

(Тополь)

(Калина)

Калина

Посадіть калину коло школи,

Щоб на цілий білий світ

Усміхалась щиро доля,

Материнський ніжний цвіт.

Посадіть калину на городі,

Щоб завітнула земля!

Із роси — пречиста врода,

З неба — почерк журавля.

Посадіть калину коло тину,

Щоби злагода цвіла!

Буде щедрою родина —

Буде честь їй і хвала.

Посадіть калину коло хати,

Щоб на всеньке на життя!
Стане кожен ранок свято,
Дітям буде вороття.
Посадіть калину в чистім полі,
Хай вона освятить час!
Рід наш любить дуже волю,
Хай же воля любить нас.

Тополя. Тополя також є нашим народним символом. Зі стрункою тополею порівнювали гнучкий дівочий стан та нещасливу дівочу долю. Про тополю написано багато пісень, складено легенди. Т. Г. Шевченко написав поему «Тополя».

По діброві вітер віє,
Гуляє по полю.
Край дороги гне тополю
До самого долу.

Існує така легенда. В одному селі жила красива дівчина Поля, яку кохав молодий парубок Стриба. Одного разу старші люди попросили Стриба побігти у сусіднє село і дізнатися, чи все там спокійно. Не добігаючи до села, хлопець побачив багато ворогів. Швидше вітру прибіг юнак додому, розповів про все. Старійшини вирішили забрати худобу, пожитки і перечекати лихо у горах, поки вороги залишать їхню землю. Бог блискавки і грому Перун побачив людей і вирішив дізнатися, чому вони тут. Спустившись на землю, Перун розпитав у людей, що сталося. Люди розповіли. Але серед людей він побачив красиву дівчину. Вона йому дуже сподобалася, і він сказав: «Ця дівчина така гарна, і я хочу щоб вона була моєю дружиною». Люди зраділи, адже мати такого Високого покровителя не всім дано. Почувши це, парубок розсердився, але свого гніву не мав права виказати. У нього так защеміло серце, що він упав непритомний. Побачив це Перун і промовив: «Бачу я, що на чужому нещасті свого щастя не побудуєш. Тож нехай вона нікого не зробить щасливим». Вдарив палицею об землю і там, де стояла Поля, виростало струнке зелене деревце, якому люди дали ім'я тополя.

Верба. Здавна у нашому народі найбільш шанованим деревом є верба. «Без верби і калини — нема України», — говориться в народній приказці. Важко уявити нашу землю без верби. У нас її росте близько 30 видів. Говорять: «Де вода, там і верба». Вона своїми коренями скріплює береги, очищує воду. Коли копали криницю, то кидали шматок вербової колоди для очищення води. У відро з водою клали вербову дощечку, а на неї ставили кухлик для пиття води. Під вербами молодь призначала побачення, освідчувалася в коханні. Про тиху, скромну вербу народ склав багато пісень. У багатьох творах згадує вербу і Т. Шевченко.

Перебуваючи на засланні у пустелі біля Каспійського моря, Шевченко посадив вербову гілку. Він поливав, доглядав її, і виросла вона йому на втіху. Росте верба Шевченкова і досі. Тиждень перед Великоднем називають вербним. Тоді освячують вербу. У багатьох селах України саджали гілочку свяченої верби. Уважалося, що така верба є особливо цілющою. Посадіть і ви ніжну вербову гілочку. У сирій землі вона швидко пустить корінчики і виросте гарне дерево не тільки вам, а й усім на втіху. Не можна допустити, щоб зникли вербові насадження на нашій Україні.

Учениця

Під віконцями на сонці
У весняному садку
У земельку як в постельку
Я насіннячко кладу.
Сонце, смійся! Дощик, лийся!
Линьте краплі до землі,
Щоб на грядках у зернятках
Кріпли паростки малі.
Прийде літо, будуть квіти,
Будуть в мене восени
У віночку на голівці
Чорнобривці запашні.

2-й ведучий. Майже у всіх народів є улюблені рослини-квіти. Багата Україна розмаїттям квітів.

Виходять діти-«квіти».

Барвінок

Я — Барвінок — рослина обрядова,
Це символ пам'яті і вірності, здоров'я,
Краси і вічності, безсмертя, довгих літ,
Любові знак — барвінку синій цвіт.

Волошка

Там, де колоски наліті.
Розцвіла волошка в житі.
На голівці у волошки
Поселилось неба трошки.

Рута-м'ята

Розрослася біля хати

Кучерява рута-м'ята.

Хоч без квітів рута-м'ята,

Та духмяністю багата.

Чорнобривці

Гарні квіти біля хати

Навесні садила мати.

Чорнобривці чорноброві

Квітнуть в тиші вечоровій.

Чорнобривці чарівні

Так і просяться в пісні.

Діти виконують пісню «Мамина сорочка».

1-й ведучий. Не згадати всіх тих легенд, казок, пісень, віршів про дорогі й рідні нашому серцю символи. Вони відтворені у вишивках на рушниках, сорочках.

Сьогодні на нашому святі ви можете ознайомитись із майстерністю і різноманітністю української вишивки.

2-й ведучий. Історія народної вишивки на Україні сягає своїм корінням у глибину віків.

Вишиванням споконвіку займалися жінки, які з покоління в покоління передавали найтипівіші, найяскравіші зразки орнаменту, кольору, вишивальну техніку. Вишивки, передаючи характерні ознаки місцевості, різняться між собою орнаментом, технікою виконання та гамою барв. Вишивкою оздоблювали рушники, фіранки, жіночий та чоловічий одяг. Особливої уваги надавали рушникам — старовинним оберегам дому, родини. У давнину рушник, вишитий відповідними візерунками-символами, був неодмінним атрибутом багатьох обрядів: з рушником приходили до породілля шанувати появу нової людини, зустрічали і проводжали дорогих гостей, проводжали в останню путь, прикрашали, образи та накривали хліб на столі, справляли шлюбні обряди. А було це так...

Інсценування обряду сватання.

Мати. Галю, дитино! Ану облиш усе! Мерщій до печі та колупай її, колупай! А ти, старий, чого розсівся? Одягай хутко святкову сорочку та за стіл сідай, як поважний господар!

Батько. Та я зараз! А що там щось горить?

Мати. Та бодай тобі... Свати йдуть!

Галя. Ой лишенько!

Мати зустрічає гостей.

Сват. Здорові були, господарю та господине!

Стецько. Подивіться, люди добрі! А що то вона робить? Я прийшов до неї свататись, а вона стіни колупає. А ще, кажуть, що я дурний. Та це вона дурна, дурна!

Мати. Та здорові були, чого і вам бажаємо! Цікаво знати, що привело вас до нашої хати?

Батько. Яку-таку справу до нас маєте?

Сват. Та тут таке діло. Кажуть, до вашого двору забігла куниця — красна дівиця. А наш князь її шукає.

Стецько. А що її шукати? Онде вона стоїть, дурна, дурна, дурна.

Галя. Мамо, подивіться на нього! За кого ви мене віддаєте? За Стецька дурного, та з нього не тільки люди сміються, а й собаки.

Стецько. Ти диви, забалакала! Батько казали, як буде багато балакати, треба робити так. У-у-у-х, я тобі... Страшно? А я батька боюся...

Батько (до Галі). Так ти йому хустку даси чи гарбуза? Вони цього року гарні вродили...

Галя. Зараз побачите.

Мати. Галю, доню, чуєш! Йди вже!

Галя. Йду вже, йду.

Виходить Галя, віддає хустку Василеві, а гарбуза — Стецькові.

Стецько. О, мати каші наварять! Їсти хочеться. Ще довго оце сватання буде?

Василь. Мамо, благословіть! Я кохаю Галю і кохатиму довіку. Не віддавайте її за дурного.

Галя. Мамо, благословіть!

Стецько. Була одна дурна, а це ще один появился. Скільки їх буде всього? *(Рахує пальці.)*

Галя і Василь разом стають навколішки долу на вишитий рушник.

Дозвольте, батьку, дозвольте, мати,

На рушник вишиваний рушник стати,

Та благословення вашого дістати.

Мати

Та що ж ви оце зі мною робите?!

Бог благословляє, і я благословляю.

Жити аж довіку в парі вам бажаю.

Батько

Щастя вам, діти, поваги, любові,

Хлібного столу, доброї долі!

Батьки повивають руки дітям рушником, діти у відповідь цілують ікону.

1-й ведучий. Утворювалася нова сім'я. І в кожній українській сім'ї любили працювати, жартувати і співати.

Діти виконують пісню «А мій милий вареничків хоче».

2-й ведучий. Обряди — обрядами, традиції — традиціями, а їсти хочеться завжди. Ми завершуємо наше свято стравами традиційної української кухні.

➤ Конкурс «Хто більше назве українських страв»

1-й ведучий. Що ми знаємо про традиційні українські страви? Послухаймо...

Виступи дітей, які самостійно дібрали матеріал про народні страви.

1) «Хліб — усьому голова», «Без хліба — нема обіду», «Хліб та вода — то нема голода».

Хліб — головна страва української кухні. Для українців він становив основний компонент харчування, позначений не лише особливостями їхньої господарської діяльності, а й ustalеними традиціями. Майже до кінця XVIII ст. в Україні переважав житній хліб. Великим спасінням цей хліб був за років Великої Вітчизняної війни. У південних землях, колонізованих українцями в XVII—XVIII ст. (*Таврії, Катеринославщині, Херсонщині*), випікали пшеничний хліб; на Буковині, Поділлі — кукурудзяний; у Прикарпатті — ячмінний; на Полтавщині — гречаний. Зараз Україна славиться не тільки найсмачнішим пшеничним хлібом, а й різноманітними хлібобулочними виробами, здобобою, українським короваем.

2) Другу етнічну особливість української кулінарії становили різноманітні овочеві страви. Це — і борщ, і капуста, і голубці, і квашена капуста, і солоні огірки, і гарбузова каша.

Починаючи з другої половини XVIII ст., в Україні поширюються картопля й різноманітні картопляні страви — печеня, деруни, коми, кльоцки — особливо у Поліському регіоні. Серед населення Карпат значну роль відігравали страви з варених бобів та квасолі, зварені й заправлені борошном, салом та цибулею. Гуцули готували «товченку»: до зварених бобів, квасолі та картоплі додавали тертий мак, перець, цукор, цибулю або сушені сливи та яблука. Моя родина, зі сторони мами, проживає у Прикарпатті, тому в нашій родині традиційні національні споживаємо дуже часто. Улюбленими стравами є деруни та пампушки із часником, а татові ще подобаються завивачі з маком та медом.

3) Найвиразнішим поміж усіх названих страв є український борщ. Не випадково, що він особливо часто згадується в українському фольклорі разом з іншими стравами: «Що до чого, а борщ — до хліба», «Борщ та каша — добрая паша».

Український борщ — надзвичайно складний за виготовленням, містив понад 50 компонентів, мав складну технологію приготування. Недаремно борщ в українській родині раніше готували лише один раз на тиждень, у суботу. Майже повсюди в Україні побутовало здебільшого три типи борщів: червоний, зелений і холодний. Основним компонентом борщів будь-яких типів були капуста та буряк, а починаючи з XVIII ст. — картопля. На півдні України було прийнято додавати у борщ квасолю, на Полтавщині — розтерте пшоно, в Карпатах — боби. Борщ обов'язково заправляли буряковим квасом, сироваткою або сметаною: квас розбавляли водою, кришили буряк, картоплю, капусту, моркву, квасолю, додаючи товченого сала з цибулею і часником або олії, трохи м'яса, а під час посту —

сушену рибу, гриби. Навесні віддавали перевагу зеленому та холодному борщам, виготовленим зі шавлю, кропиви, лободи, кропу, петрушки, заправлених сметаною, яйцями, цибулею.

4) З м'ясних продуктів споживають свинину, яловичину і птицю. М'ясо споживається в різному вигляді, але найчастіше смажене і тушковане. Популярними є такі страви, як печеня по-домашньому, українські битки, шпигована часником і салом буженина, тушкова з капустою і салом свинина, крученики, завиванці, домашня ковбаса чи кров'янка, фарширована птиця. Особливо смачні страви з м'яса, що готуються в порційних горшках, або запікаються на черені у печі.

5) І нарешті славнозвісні вареники. Готують вареники з картоплею, сиром, вишнями. Вареники — страва ритуальна. Колись їх їли лише на свята. «Вареники-хваленики, усі хвалять, та не усі варять» — каже народне прислів'я. Вареники, зокрема приготовані на пару,— страва переважно святкова, адже сам процес приготування вимагає неабиякої кулінарної вправності. Особливої слави зажили вареники з сиром у сметані, вареники з маком, вишнями та чорницями, политі медом. Простіший варіант називають «лінивими» варениками. Їх готують з тіста, перемішаного разом з начинкою і варять у казані. Вареники вважаються, нарівні з борщем, найтипівішою стравою в українській національній кухні. І так уже вони полюбилися народу, що він не лише оспівав їх у піснях, а й відвів панівне місце у значних обрядах.

2-й ведучий. Можна багато говорити про українську кухню, про традиції приготування страв... На згадку про наше свято ми даруємо вам буклети з традиційними рецептами страв наших сільських поваринь.

V. Підсумок заняття

Учитель. Наша Україна — славна держава, багата на майстрів, майстринь, традиції, тому ми не повинні забувати, хто ми і намагатися якомога більше відновлювати забуте та призабуте для історії, для майбутніх поколінь, адже, як сказано у прислів'ї: «Нема мови і традицій — немає нації в цілому».

— Про які традиції ми не повинні забувати? (*Відповіді дітей.*)

— Найголовніше те, що ви — наше майбутнє. Саме вам слід передавати всі здобуті знання і навички новому поколінню. Не цурайтеся свого коріння і бережіть наші традиції!

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ В НАШОМУ ЖИТТІ

Першим
найбільшим
святом весняного
циклу є **День
Сорока Святих**,
Сорока апостолів-
мучеників.

Саме на Сорок Святих відбувався **обряд зустрічі пернатих**. Для цього жінки випікали спеціальне печиво «жайворонки», «голуби».

РЕБУСИ

ВЕР

Р

””

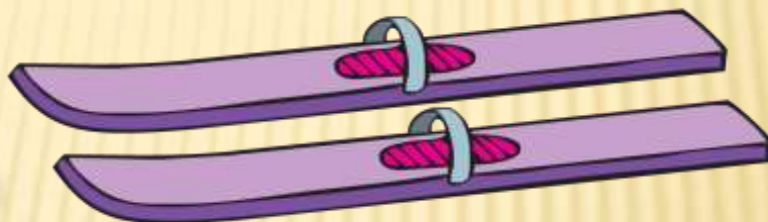
ВЕРБА

ТО **по**

ТОПОЛЯ

КА

”

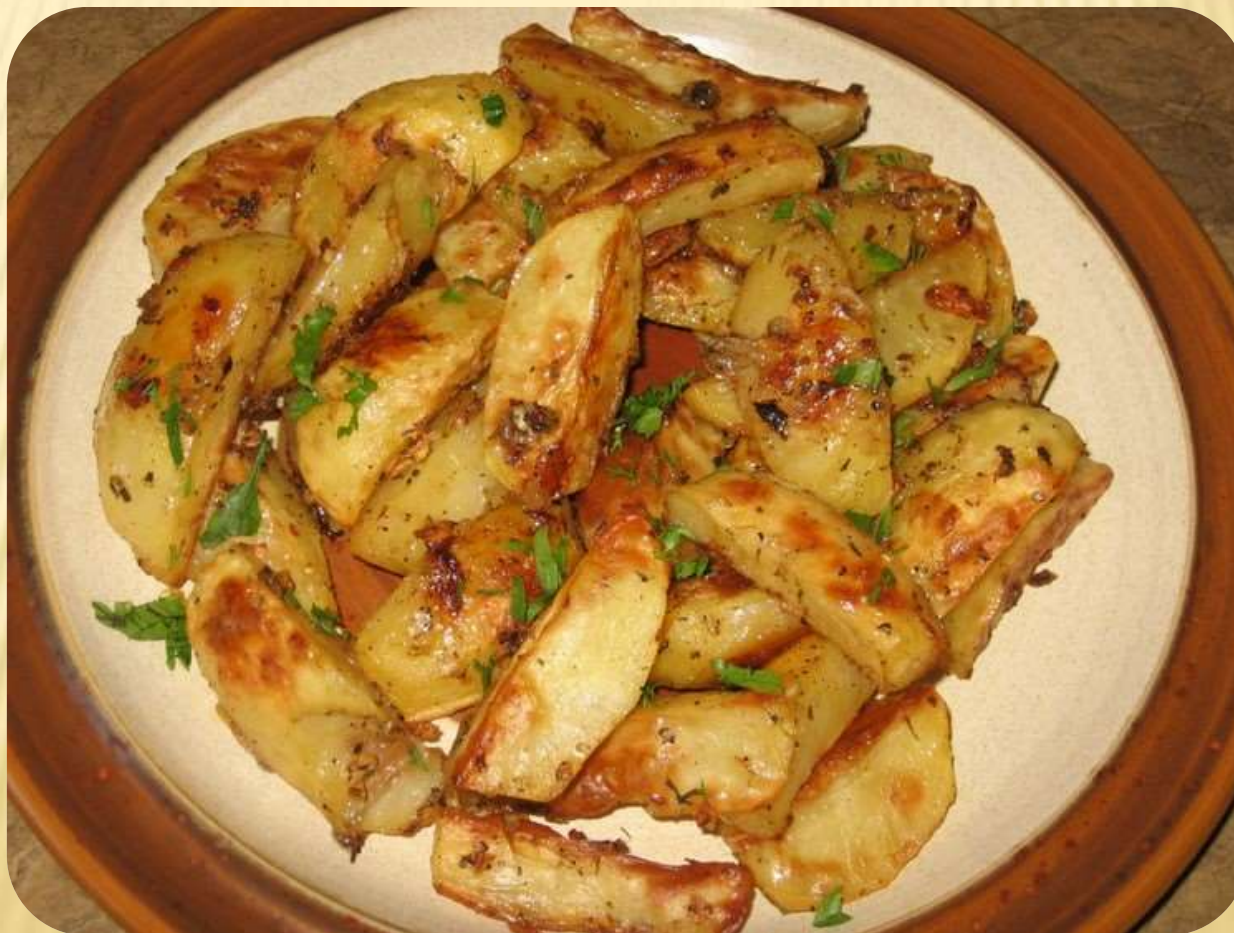
на

КАЛИНА

Хліб – головна страва української кухні.

Починаючи з другої половини **XVIII ст.**,
в Україні поширюються **картопля**
й різноманітні **картопляні страви.**

Серед населення Карпат
значну роль відігравали страви
з варених **бобів** та **квасолі**.

Найвиразнішим поміж усіх
страв є **український борщ**.

З м'ясних продуктів споживають
свинину, яловичину і птицю.

Вареники готують
з картоплею, сиром, вишнями.

**Презентацію створено за допомогою
комп'ютерної програми ВГ «Основа»
«Електронний конструктор уроку»**

ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2016

Джерела:

Науково-методичний журнал

«Вихователю ГПД. Усе для роботи».

– № 1(37) . – 2015.